

RESTAURATORIAUS DIRBTUVĖS

Grandininiai antrankiai ir grandinės

Restauratorius Martynas Kosas

Kauno sunkiujų darbų kalėjimo skyrių, veikusių IX forte tarpukario Lietuvos laikotarpiu (1924–1940), primena tiek forte išlikusios autentiškos patalpos (pavyzdžiui, karceriai), tiek išsaugoti eksponatai, atspindintys tarpukario kalėjimo kasdienybę. Vienas jų – grandininiai antrankiai ir grandinės – atkeliavo į restauratoriaus dirbtuves.

Kalėjimo, kalinių grandinės, geležiniai pančiai, grandininiai antrankiai ir pan. – taip vadinamos geležinės apyrankės, sujungtos grandine, tvirtinamos prie kalinių rankų ar kojų, siekiant apriboti judesius. Šiuo metu demokratiškos Vakarų šalių policijos praktikoje kaustymo grandinės pakeistos antrankiais. Tačiau nedemokratinėse, ypač Rytų ar Azijos šalyse kaliniams kaustyti vis dar naudojamos tradicinio dizaino archajiškos grandinės.

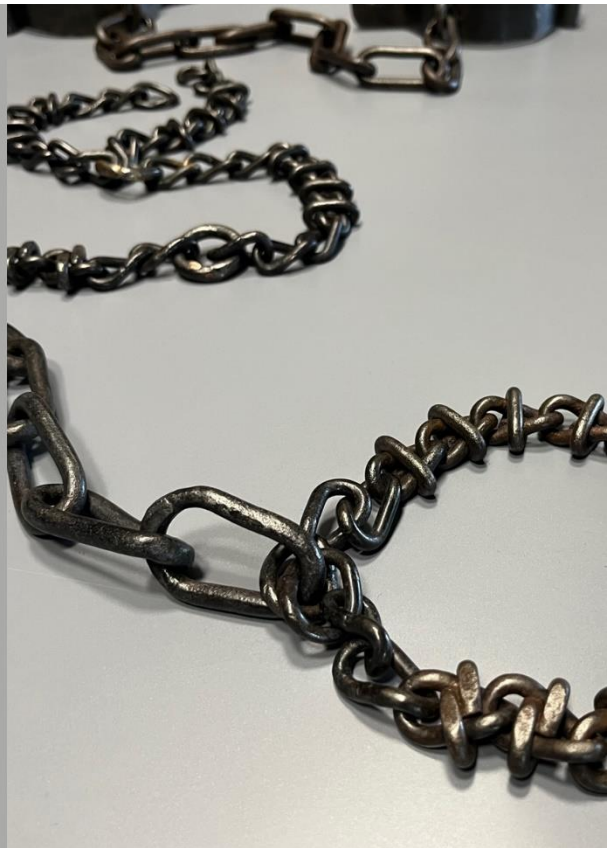
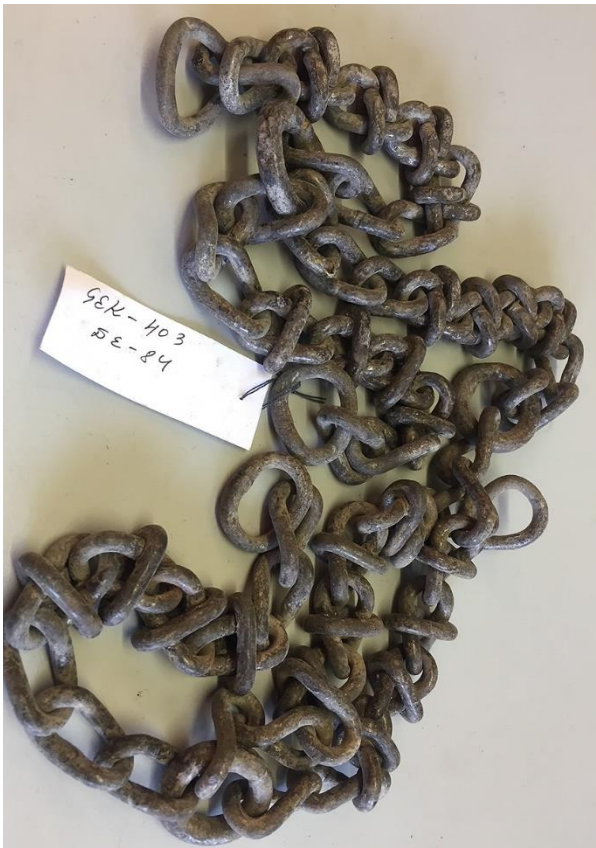
Pirmosios kaustymo grandinės atsirado dar bronzos amžiuje, daugiau ar mažiau prasidėjus masiniam metalo apdirbimui. Nineve (dabar Mosulas, Irakas) rastos asirų bronzinės grandinės, datuojamos X a. prieš Kristų, laikomos pačiomis seniausiomis žinomomis kaustymo grandinėmis. Kalinių kaustymo ir grandinių gamybos technologija nesikeitė šimtmečius – grandines ir ant antrankius gamindavo kalviai. Tačiau XIX a. pradžioje, atsiradus tikslaus liejimo technologijoms bei metalo apdirbimo staklėms, nuo fizinio kalvio darbo pereita prie naujos technologijos, kuri leido gaminti geležies gaminius greičiau ir pigiau. Tolesnis gamybos etapas atsirado jau XX a. pradžioje, kai sukurti

galingi hidrauliniai presai, skirti štampuoti, kirsti ir dar greičiau ir paprasčiau apdirbti metalą.

Kauno IX forto muziejaus rinkiniuose saugomi tarpukario Lietuvos laikotarpiu Kauno sunkiųjų darbų kalėjime naudoti grandininiai antrankiai ir grandinės. Tai kelis kilogramus sveriantis komplektas, kurį sudaro nereguliuojamos, suapvalintos apyrankės, ant riešų / kulkšnių fiksuojamos pakabinama spyna ar kniede ir sukabintos tarpusavyje grandine, bei grandinės, kuriomis sukabinami kojų ir rankų antrankiai. Kaustymo grandinės greičiausiai gamintos vietinių meistrų pagal Kalėjimo departamento užsakymą. Grandinės gamintos staklėmis. Labai įdomu, kad grandinių nareliai sunerti vienas su kitu, o dėl tvirtumo jų galai sulituoti žalvariu. Ir dėl tvirtumo, ir dėl estetinių priežasčių grandinių nareliai dekoruoti užveriant papildomus žiedelius.

Į restauratoriaus dirbtuves kaustymo grandinės pakliuvo labai blogos būklės. Per dešimtmečius susikaupę nešvarumai, korozija, prieš tai buvusi „restauracija“ turėjo pasekmių – metalas „konservuotas“ tepalu, padengtas neaiškiais cheminėmis medžiagomis, kurios sukėlė korozijos židinius. Tai eksponatui tik kenkė, nesuteikė jokio ekspozicinio ir estetinio vaizdo.

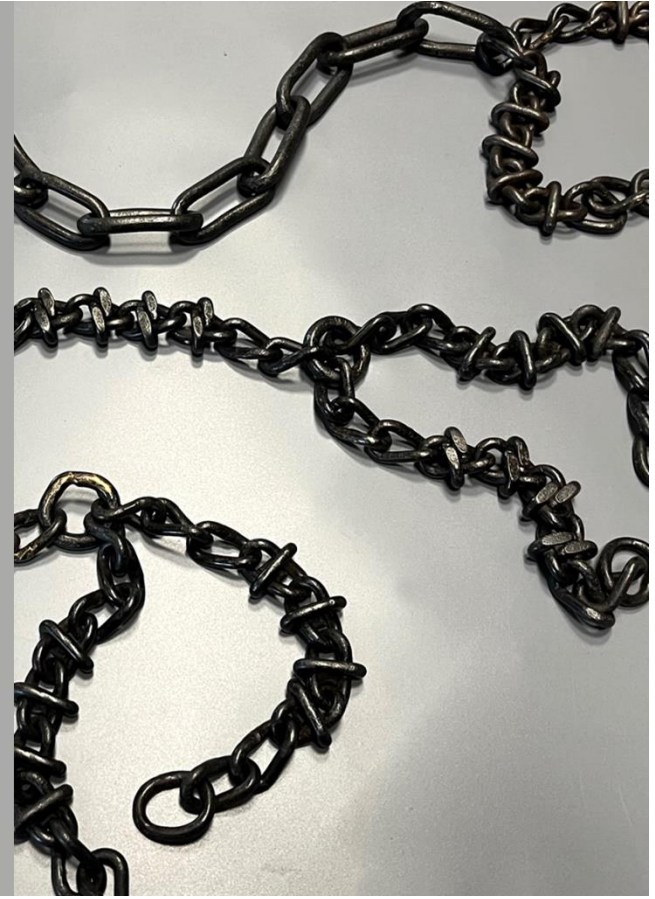
Restauruojant eksponatą imtasi kruopštaus metalo paviršiaus valymo, mirkymo, dengimo restauracinėmis konservavimo medžiagomis. Darbo rezultatas – svarbiam, dar tarpukario kalėjimo laikus menančiam eksponatui suteiktas ekspozicinis vaizdas.

© KDFM / Martynas Kosas

© KDFM / Martynas Kosas

© KDFM / Martynas Kosas